

Derviş Hasan Medhî

ESRAR-I HİKMET

Bibliothèque Nationale De France (Paris Nüshası)

Ebu Ali Sina ve Biraderi Ebu'l-Haris'in Hikâyeleri

Hazırlayan
Dr. Sevinç AKSAY ALBUZ

Derviş Hasan Medhî

ESRAR-I HİKMET

Bibliothèque Nationale De France (Paris Nüshası.)

Ebu Ali Sina ve Biraderi Ebu'l-Haris'in Hikâyeleri

Hazırlayan
Dr. Sevinç AKSAY ALBUZ

ISBN: 978-625-382-207-1

E-ISBN: 978-625-382-208-8

DOI: 10.54637/vizetek.9786253822088

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın yazılı izni olmaksızın kitabın tamamı veya bir bölümü ile kapak tasarımı; elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka herhangi bir yöntemle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap basılı ve elektronik ortamda yayımlanmaktadır. Kitap içeriğine ilişkin her türlü bilimsel ve hukuki sorumluluk yazar(lar)a aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI
Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Ahmet TUNÇDEMİR
Baskı: Ankara | Ocak, 2026

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizeteki yayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

 Vizetek
Yayıncılık

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/ANKARA

Tel.: 0 (312) 395 85 71

Matbaa Sertifika No: 47479

“Nefis, bedende sadece bir yönetici değildir;
o, bedenin doğasını değiştirebilen bir güce sahiptir.
Bir insan, bir tahta parçasının üzerinde yerde yürürken
düşmez;
ama o tahtayı iki yüksek bina arasına koyarsanız,
düşeceğini ‘hayal ettiği’ an bedeni ağırlaşır ve düşer.
Çünkü beden, hayalin emrindedir.”

Ebu Ali İbni Sina

ÖNSÖZ

İbni Sina'yı tıp, felsefe ve mantık alanı kapsamında bilirken İbni Sina'nın hayatını efsanevi tarzda anlatan hikâyeleri üzerinde çalıştıkça, onunla ilgili çalışma ve değerlendirmeleri okudukça varolma, kendini tanıma ve hikmet sahibi olma çabasını anladıkça İbni Sina'ya hayran oldum. Onun manevi mirası olarak gördüğüm halk hikâyelerine de verdiğim değeri bu kitapla ortaya koymak istedim.

Yüzyıllarca nüshalarla devam eden “İbn Sînâ Halk Hikâyeleri”, “Hikâyet-i Ebu Ali Sina ve Biraderi Ebu'l-Haris”, “Esrâr-ı Hikmet” ve “Gencine-i Hikmet” gibi eserler, İbni Sina'nın halkın gönlünde yer etmiş manevi mirasını da gözler önüne sermiştir. Bu hikâyeler, İbni Sina'nın sadece geçmiş dönemlerde yaşamış bir âlim olmadığı halkın gönlünde ve manevi dünyasında yer etmiş bilge bir kahraman olarak yaşamaya devam ettiğini ispatlamaktadır.

Elinizdeki kitap, bir gece İbni Sina hikâyeleriyle ilgili tarama yaparken fark ettiğim ve yeni bulduğum için çok heyecanlandığım Esrâr-ı Hikmet nüshasını içeriyor. Hemen -tek kelime Fransızca bilmediğim hâlde- Bibliothèque Nationale de France (Paris) (Fransız Millî Kütüphanesi) sitesinden metni indirip heyecanla incelemeye başladım. Okurken üslubuna ve motiflerine hayran oldum. Bu nüshayı da aktarıp tanıtmak istedim. Bu nüshanın kaleme alınmasında, günümüze kadar saklanmasında emeği geçenlerin ruhu şad olsun.

Kıymetli eşim Prof. Dr. Aytekin ALBUZ'a, kardeşim -en büyük gücüm- Dr. Özdoğan AKSAY'a, her zaman yanımda olan ve beni yüreklendiren can dostum Prof. Dr. Filiz METE'ye teşekkürü borç bilirim.

Sevinç AKSAY ALBUZ
Ankara 2026

GİRİŞ

İnsanlığın tarihî kültür birikimini değerlendirdiğimizde kadim dönemlerde de bilgeliliğin yüceltildiğini görürüz. Tarihte bu yüce niteliğe sahip insanlardan biri de İbni Sina'dır. İbni Sina aynı zamanda büyük bir hekim, filozof ve stratejisttir.

Bilim tarihinde “Şeyhü'r-Reîs” unvanıyla anılan, Batı dünyasında “Avicenna” adıyla tanınan Ebu Alî el-Hüseyn ibn Abdillâh ibn Sînâ (980–1037), Ortaçağ İslam dünyasının en parlak simalarından biridir. Henüz on sekiz yaşında Samani şehzadesini tedavi ederek saray kütüphanesine erişim hakkı kazandığı, ardından Samani Devleti'nin yıkılışıyla birlikte Gazneli Mahmud'un hizmetine girmeyi reddederek farklı bölgelerde devlet görevleri üstlendiği bilinmektedir. İsfahan'da geçen yıllarında siyasî çekişmelerin ortasında hapis hayatı da yaşamış; nihayet Ebu Cafer'in hizmetinde doktorluk, danışmanlık ve askerlik yapmış; 1037'de elli yedi yaşında vefat etmiştir (Aksay Albuz, 2020).

Modern tıp tarihi ve felsefe çalışmalarıyla İbn Sînâ'nın eserleri ve bilimsel katkıları kapsamlı biçimde değerlendirilmiştir.

Yetiştirdiği Buhara çevresinden başlayarak gerek tıp ve felsefe alanındaki eserleri gerekse zekâsı ve hikmet sahibi kişiliğiyle çağdaşlarını etkilemiş; bu etki zamanla halk arasında menkıbelere, kıssalara ve hikâyelere dönüşmüştür. Çağlar içinde halk anlatılarıyla kahramanlaşan, efsaneleşen kült bir figürdür. Bununla birlikte, İbn Sînâ'nın “halk imajı”, menkıbe ve hikâye geleneği içinde başka bir araştırma alanı olarak önem taşır (Amr & Tbakhi, 2007).

İbn Sînâ hakkındaki halk hikâyeleri -özellikle *Esrâr-ı Hikmet*, *Gencîne-i Hikmet*, *Kıssâ-i Ebû Ali Sînâ* gibi başlıklar altında toplanan metinler- sözlü gelenekteki anlatıların yazıya geçirilmesi, müstensihlerin yeniden tertibi ve matbaada